

непорушні, межа, летюча і хистка). У метафоричному словосполученні прикметник виконує функцію метафоризуючого компонента, підпорядкованого логічним зв'язкам іменника і який залежно від цього компонента змінює свою семантику.

За допомогою дієслівних метафор у поезії О. Забужко виражається активна ознака предмета. Будь-яке дієслово передає інформацію про динаміку розвитку явища, про змінність, про діяльність, яка може перетворювати дійсність за подібністю до інших процесів. Явище метафоризації найчастіше відбувається внаслідок процесу персоніфікації явищ природи та реалій навколишнього світу («*Сонів їй у спину чайник*» [2, с.31]; «*Сонце в ставку купається*» [2, с.265]; «*Лугом ходила весна*» [2, с.265]; «*Сонце їм усміхається*» [2, с.265]; «*Зорі вночі шепталися*» [2, с.265]; «*Рівно дихав вогонь*» [2, с.62]; «*У вікна регочеться ніч*» [2, с.104], найбільше простежувалось у збірці О.Забужко «*Весняна акварель*»), а також перенесення назв якостей і характеристик в межах однієї групи, ключовими яких були абстрактні поняття («*Вихор забуття заводить свій танок*» [2, с.79]; «*Світ вдихає тривогу*» [2, с.115]). У більшості випадків дієслівні метафори використовуються для позначення психічного стану людини, передають емоційний стан героя чи героїні, їхнє світосприйняття відповідно до подій та ситуацій, які склались та визначають в тому чи іншому контексті певну експресивну оцінку («*У груди входить небо*» [2, с.20]; «*В мені оселився плач*» [2, с.277]; «*Об мене смерть черкалася крилом*» [2, с.32]; «*Я згоряю від ніжності*» [2, с.47]). Частина з них можна вважати індивідуально-авторськими, наприклад: «*Розпадається простір уламками свіжих легенд*» [2, с.105]; «*Проступають крізь шкіру солоні століття*» [2, с.62]; «*Старіння всотує рядка закляклий подив*» [2, с.78]. Також метафори у творах О. Забужко підкреслюють ознаки предметів чи явищ і надають їм живого образу (*божєвільний місяць*). Завдяки їм вона наділила в нашій мові образи природи і явищ позитивними якостями: *бузкове небо, ніжне стебельце*. Завдяки метафорам внутрішньопсихологічного характеру читач може відчутти ті ж самі емоції, які переживає сам ліричний герой, вловити хвилю його світобаченням, викликане негативною атмосферою навколишнього світу: *хворі міста, гранітний тягар, густе і душне світло, некуча минуцність*.

Оксана Забужко є дуже цікавою особистістю, її поетичне слово – незвичне. Письменниця з майстерністю оновлює семантичну структуру слова, працює зі словом по-різному. Метафори є активним образним засобом художнього зображення О. Забужко, вони відтворюють психологічний стан ліричного героя, надають описуваним речам і явищам певного колориту та експресивного забарвлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабій І. М. Про метафоричне уживання кольороназв: традиційне й оказіональне(на матеріалі творів М. Коцюбинського і М. Хвильового) // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія : Мовознавство. – 2007. – 1 (11). – С. 61-64
2. Забужко О. Друга спроба: Вибране. – К. : Факт, 2005. – 320 с.
3. Сучасна українська літературна мова : Лексика і фразеологія / За ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – 440 с.

Дюс Н.

Науковий керівник – доц. Штонь О.П.

ПОРІВНЯННЯ У РОМАНІ В. ДАНИЛЕНКА «КОХАННЯ В СТИЛІ БАРОКО»

Для сучасної української літератури, яка внаслідок більшої свободи, відкритості українського суспільства до іноземних впливів та ширших контактів із літературами інших країн відрізняється від радянської та класичної, притаманне звернення до досі заборонених тем, осмислення соціальних проблем та історичної пам'яті, використання нових стилістичних прийомів, а також різноманітність і синкретизм жанрів та своєрідна епатажність. Для визначення загального стилю сучасної української прози вживають термін «полістилістика», коли кожен окремих авторський художній текст становить собою поєднання різностильових елементів. Таким є і роман українського письменника-прозаїка Володимира Даниленка «Кохання в стилі бароко». Це – новаторство, поєднане із літературними експериментами, спрямованими на утвердження непересічного романтика в українській сучасній прозі.

Роман, на думку дослідників Т. Николук та Н. Шкляєвої, справив на українців сильне враження своєю химерністю, фантастичністю та незвичністю. «Кохання в стилі бароко» – «вишуканий стилістичний парфум із любовного роману, історичної белетристики, детективу і містики в одному флаконі» [7]. Стосовно специфіки твору Т. Трофименко підкреслює, що в ньому «барокова» не лише архітектура, а й сюжет, герої, їх стосунки, побут» [8, с. 212]. Проте мовні особливості письма В. Даниленка вивчено недостатньо. Це й зумовлює актуальність вивчення порівнянь у творчості митця, зокрема у його романі «Кохання в стилі бароко». Мета статті: здійснити семантико-стилістичний аналіз порівнянь у романі В. Даниленка «Кохання у стилі бароко».

Порівняння визначено як «зіставлення одного з іншим з метою встановлення спільності або різниці, літературний поетичний прийом, який базується на наданні одному об'єктові ознак іншого, з метою його глибокого пояснення художньої передачі» [4, с. 364]. У його структурі виокремлюють суб'єкт порівняння (те, що порівнюють), об'єкт порівняння (те, з чим порівнюють) і ознаку, за якою суб'єкт порівнюється з об'єктом. Ознака може бути за кольором, формою, розміром, якістю, дією, властивістю та ін. Також виділяють суб'єкт, об'єкт, та зв'язку, яку називають основою порівняння, тобто тим, за допомогою чого порівнюється суб'єкт з об'єктом.

Дослідженню різних аспектів порівнянь присвячено чимало праць, зокрема, й дисертаційних робіт Г. Я. Довженко (1969), Л. В. Голоюх (1996), Н. П. Шаповалової (1998), Л. В. Прокопчук (2000), С. М. Рошко (2001) та ін.

У романі В. Даниленка «Кохання в стилі бароко» порівняння - часто вживаний мовно-образний засіб. Стилістичне багатство та їх різноманіття відображає особливості поезики автора. В. Даниленко надає перевагу новоствореним, свіжим, дивакуватим за своєю наповненістю структурам, що робить твір експресивно забарвленим.

В аналізованому романі нами зафіксовано 153 індивідуально-авторські порівняльні конструкції. І щоб довести вагомість порівнянь у поетичному доробку автора, ми покласифікували їх за об'єктами та суб'єктами порівняння.

За об'єктом порівняння об'єднуються в такі тематичні групи: «порівняння із зоонімами», «порівняльні конструкції із фітонімами», «порівняння із назвами продуктів харчування», «порівняльні конструкції з назвами різноманітних предметів людської діяльності», «порівняння із метеорнімами», «конструкції із назвами патологічних процесів людського організму», «порівняння, де опорними словами є найменування видів транспорту», «порівняння із міфонімами», «порівняння із антропонімами». Цікавою є й сама побудова конструкцій і підбір слів для порівняння. Відчувається неординарність авторського мислення. Більш детально проаналізуємо найчисельніші з них. Найактивніше функціонують порівняння із зоонімами: «*Все помешкання Бабака було книгосховищем, в якому сам господар нагадував велику книжкову міль*» [2, с. 22], «*Великі лапати сніжинки безшелесно сідали на голову, наче лагідні білі джмелі*» [2, с. 112], «*Люди теж нагадують маленьких жабок, які скачуть до великої води.*» [2, с. 118]; порівняльні конструкції із фітонімами: «*І якби не відскочив, то важка ваза розчертила б голову, як волоський горіх.*» [2, с. 25], «*Ти сама, як полуниця.*» [2, с. 170], «*Схожа на макове зернятко ніч...*» [2, с. 273], «*... сивий, мов кульбаба, чоловік...*» [2, с. 271]; порівняння із міфонімами: «*У темряві білі хітони нагадували привидів.*» [2, с. 69], «*... вони самі як особистості дрібніли і ставали все жалюгіднішими, ніби якась невидима сила висмокчала з них характер і благородство*» [2, с. 92]; порівняння із антропонімами: «*Я знаю, що будинки, як люди, бувають гарні і потворні, бідні й багаті, доглянуті й запушені, теплі й холодні.*» [2, с. 3], «*І, як усім п'яним жінкам, мені хочеться гострих відчуттів.*» [2, с. 35], «*У кожного будинку, як у людини, своя доля.*» [2, с. 228].

Для кращого розуміння стилю письменника, на нашу думку, варто класифікувати індивідуально-авторські структури ще й за суб'єктом порівняння. Відповідно виділяємо чотири групи. До першої віднесено порівняння, суб'єктом яких є особа: «*Чорний монах вигулькує перед лобовим склом, ніби проявляється з повітря*» [2, с. 166], «*... гордо відповіла вона, ніби перераховувала свої шляхетні титули.*» [2, с. 238]. Другу групу становлять порівняння, де суб'єктом є частини людського тіла чи дії, пов'язані з ними: «*Відчув, як здригнулась його рука і нею ніби хтось почав водити, виписуючи великий знак оклику.*» [2, с. 151], «*... її гомілка була така спокуслива, ніби жила окремо від жінки і запрошувала чоловіка*

до ближчого знайомства.» [2, с. 13]. Третя група – це порівняння, де суб'єктом виступає тварина: «Вовк стояв, ніби кудись запрошував» [2, с. 185], «...легше знайти в жабі шерсть, ніж в обізленій жінки співчуття» [2, с. 147]. Четверту групу складають порівняльні структури, у яких суб'єкт – предмет людської діяльності: «А згодом із будинку почали вискакувати цеглини і падати на перехожих, ніби ними хтось кидався» [2, с. 92], «...балаєсини, схожі на орлячі лапи» [2, с. 19]. Містить роман «Кохання в стилі бароко» і два порівняння, де суб'єкт – космонім: «Над музеєм Булгакова, схожий на золотого кабана, висів пузатий місяць.» [2, с. 187], «...зникло сонце, наче його хтось ковтув.» [2, с. 78].

Оригінальність порівняльних конструкцій виявляється не лише в їх побудові, а й у виборі компонентів із різних джерел мовлення, що, з одного боку, викликає у нас звичні словесні картини, а з іншого – значно ускладнює текст, роблячи його багатоплановим та багатозарядним.

Отже, система порівнянь роману становить широкий матеріал для дослідження, що дає можливість розкрити багатство словника письменника. Аналіз структури, семантики й стилістичних функцій порівняння як образного засобу ідіостилю автора засвідчив розмаїття формально-граматичних структур з порівняльною семантикою, що вказує на багату художньо-образну систему поетичного тексту загалом. Перспективним вважаємо дослідження порівняльних конструкцій в інших творах автора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богацький П. Мала літературна енциклопедія. Sydney, Australia. 2002. 245 с., 1983. С. 204 – 216.
2. Даниленко В. Кохання в стилі бароко: роман. Львів: Піраміда, 2009. 299 с.
3. Конторчук Г. Структурно-семантичні особливості порівняльних конструкцій в історичній повісті В. Шевчука «Розсічене коло» Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. Волинь, 2010. С. 261 – 270.
4. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва та ін. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
5. М'яснянкін Л. Порівняння в системі образних засобів мови. Вісник ЛНУ ім. І.Франка. Львів, 2002. С. 4.
6. Молчко О. Семантика і прагматика порівняння: його мовні і мовленнєві функції в лінгвокреативній комунікативній діяльності. Studia Ukrainica Posnaniensia Adam Mickiewicz University Press. Poznan. 2013. vol.I. С. 139 – 143.
7. Николок Т., Шкляєва Н. Бароко як спосіб мислення у романі В. Даниленка «Кохання в стилі бароко». Мова і культура. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. Вип. 13. Том IX (145). С. 211 – 214.
8. Трофименко Т. Володимир Даниленко. Містичний детектив з присмаком бурлеску [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zaxid.net/mistichniy_detektiv_z_prismakom_burlesku_n1096204

Круп'як М.

Науковий керівник – к.ф.н, доц. Бабій І.М.

КОЛЬОРИСТИКА В РОМАНІ ВАЛЕР'ЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО «МІСТО»

Колір – це усвідомлений, ретельно продуманий прийом, який допомагає художникові слова виразити свої думки і почуття. Зрозуміти сенс кольорів «означає проникнути в глибини підсвідомості письменника, зрозуміти своєрідність його творчої лабораторії, його індивідуальних рис авторського бачення. Зрозуміло, що у кожного видатного митця своє вміння використовувати кольори, своє осмислення цієї проблеми» [7].

Проблемі кольору присвячені дослідження вітчизняних і зарубіжних мовознавців у таких напрямках: колір у світлі психолінгвістики (О.П. Василевич, Р.М. Фрумкіна, А.А. Залевська), структурний і семантичний аналіз кольоративів (А.П. Кириченко, В.Ю. Франчук, Т.В. Пастушенко), історія виникнення та розвитку колірних лексем (М.І. Чикало, О.М. Дзівак), кольоропозначення в художньому мовленні (А.П. Критенко, І.М. Бабій) та ін. Попри такий широкий спектр дослідження кольористики, в українському мовознавстві залишаються недостатньо з'ясованими питання семантики та функціонування лексем на позначення кольору у прозовій мові, що й зумовлює актуальність запропонованого дослідження.